

Mimari Tasarım Atölyesinde İki Rolü Deneyimlemek

Yrd. Doç. Dr. Aslı Pınar BİKET
Beykent Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
pinar.biket@gmail.com

Özet

Barınaktan kentsel boyuta kadar yerleşmelerin fiziksel ortamını düzenleyen ve bilim, sanat, teknik ve insan yaşamıyla doğrudan ilişkili olan mimarlık mesleğinin eğitiminde geçmişten günümüze kadar birçok yöntem değişmiş olsa da usta-çırak ilişkisi ile mesleki bilgi aktarımı yöntemi hiç değişmemiştir.

Bu çalışma, bir grup mimarlık birinci sınıf öğrencisinin mimarlık eğitiminin odak noktası sayılan mimari tasarım atölyesindeki bir deneyimlerini aktarmaktadır. Öğrenciler aynı anda hem mimar (tasarımcı), hem işveren (kullanıcı), hem de eleştiren (değerlendiren) olmayı deneyimlemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Mimarlık eğitimi, Mimari tasarım atölyesi, Mimari tasarım.

Experiencing Two Roles in Architectural Design Studio

Abstract

Although many methods of teaching have been changed from the past to today, the teaching of the professional knowledge by the relation of master-apprentice have never changed in the education of the architectural profession which plans the physical environment of the settlements from the shelter design to the urban design and which is directly related to science, art, technique and human life.

This paper is about a different experience of a group of first year architectural students on the architectural design studio which is the focus point of the architectural education.

The students have also experienced being architect (designer), client (user), and critic (evaluator) at the same time.

Keywords: Architecture, Architectural education, Architectural design studio, Architectural design.

Giriş

İnsanlık ilk çağlardan bugüne kadar en temel ihtiyaçlarından biri olan barınma ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla inşa etmiştir. Ancak o dönemde mimarlık, bir meslek olarak yoktur, bir deyişle her birey kendi ihtiyaçları doğrultusunda kendi barınağının mimarı olmuştur. Zamanla mimarlık bir meslek disiplini olarak tanınmış ve birçok kaynakta insanlığın en eski mesleklerinden biri olarak nitelendirilmektedir.

Mimarlığında değişmez tanımı, Romalı mimar Vitruvius'un "sağlamlık, kullanışlılık, güzellik" (firmitas, commoditas, venustas) olarak dile getirdiği üç amacı içerir. Bu tanıma göre mimarlık; kullanım güvenliğine sahip, işlevine uygun rahatlık koşullarını sağlayan ve insana yasama zevki ve yücelik duygusu aşıl原因 (kısaca sağlam, kullanışlı ve güzel) mekânların yaratılmasını hedefler. Bu üç koşul,

mimarlığın bilim, teknoloji ve sanat alanlarıyla eş dereceli bağlantısını göstermektedir (Nalçakan, 2006:11).

Mimarlık yapısı bugün; topluma yararlılık, yaratıcılık-yenilik, sürdürülebilirlik, çağdaş dil, kimlik, çevreye duyarlılık, estetik değer, iç-dış uyumu, doğru strüktür, işlevsellik, ekonomik olma gibi ölçütlerin yanısıra ekoloji, yapı fiziği, otomasyon gibi uzmanlık katkılarını da bünyesinde bulundurmaktadır. Özetlersek, mimarlık, barınaktan kentsel boyuta kadar yerleşmelerin fiziksel ortamını düzenleyen yapı ve mekân tasarımı etkinliğidir; bilim, sanat, teknik ve insan yaşamıyla ilişkilidir. Kısacası, mimarlık toplum yapısına, toplumun gereksinimlerine, ekonomik verilere, teknolojik gelişmelere bağlıdır. İnsanların yaşamını kolaylaştırmak, barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme gibi eylemlerini sürdürebilmelerini sağlamak üzere gerekli mekânları, işlevsel gereksinimleri ekonomik ve teknik olanaklarla bağdaştırarak estetik yaratıcılıkla tasarlama ve inşa etme sanatıdır. Başka bir tanımlamayla, yapıları ve fiziksel çevreyi tasarlama ve inşa etme sanat ve bilimidir (Hasol, 2011: <http://www.doganhasol.net/mimarlik-sanat-degil-mi.html>)

Kısaca; bilim, sanat, teknik ve insan yaşamıyla doğrudan ilişkili olan mimarlık mesleğinin eğitim süreci de diğer çoğu meslek alanından farklı yürütülmektedir ve yürütülmelidir.

Mimarlık Eğitimi

Mimarlık eğitimi, mimar ünvanına sahip olmak amacıyla lise sonrasında üniversite eğitimi alan gençlere mesleki bilgi ve beceriyi çeşitli yöntemler ve içeriklerle öğrenebilecekleri bir ortam sunmaktadır. Bu eğitim, mesleki konuların geleneksel ders anlatma tekniği ile aktarıldığı teorik dersler ile tasarım, uygulama ve tartışma yöntemleri kullanılarak pratik meslek bilgilerinin aktarıldığı atölye derslerinden oluşmaktadır.

Mimarlık eğitiminin tarihçesine baktığımızda, kaynaklarda genel olarak üç ayrı dönemden bahsedilmektedir. Bu dönemlerin ilki; mimarlık okullarının olmadığı, mesleki bilgilerin lonca düzeni içerisinde kuşaktan kuşağa aktarıldığı, usta-çırak ilişkisinin çok önemli olduğu dönemdir. İkinci olarak, mimarlık okullarının açıldığı ancak okullarda sadece teorik bilgilerin verildiği, usta-çırak ilişkisinin okul dışında aktif olarak devam ettiği bir dönemdir. Son olarak da; okul dışında gerçekleştirilen usta-çırak eğitiminin okullarda, stüdyo mantığı ile hem teorik hem de pratik bilgi senteziyle uygulandığı bir dönemdir.

18.yüzyılda kurulan Ecole des Beaux-Arts'ın öncülüğünde uygulanmaya başlayan bu eğitim sistemi günümüzdeki mimarlık eğitim sistemine en yakın örnektir.

Mimarlık eğitiminin geçmişten geleceğe gelişimi incelendiğinde, mimarlık eğitimi anlayışları zaman içinde değişse de mimarlık bilgisinin aktarımı için usta-çırak sisteminin hep uygulanageldiği görülmektedir (Ciravoğlu, 2001:7-18).

Mimari Tasarım Atölyeleri

Mimarlık okullarında tasarım alternatiflerinin denendiği, tasarlama yöntemlerinin ve öğretilerinin en çok konuşulduğu ve tartışıldığı ortamlar, mimarlık eğitiminin odak noktasını oluşturan tasarım stüdyolarıdır. Tarihte, Ortaçağ atölye ve zanaatkârlık sistemine uzanan, süreç içinde dönüşen, çeşitlenen bu ortamların benzerlik ve farklılıklarını belirleyen öğeler vardır.

Mimarlık eğitiminin temel yapıtaşı olan mimari tasarım stüdyoları, tasarlama edimini barındırmayan disiplinlere hiç de benzemeyen bir eğitim/öğretim modelini esas almaktadır. Tasarım stüdyosunun gerçekleştirildiği süreç içerisindeki ardışık

aşamalarda mimar adayının farklı türden becerilen kazanması beklenir (Öktem Erkartal, Durmuş, 2017:175).

Öğretim üyesi ve öğrenci rolündeki aktörler, fiziksel ortamlar, farklı içerikteki -konu, yer- tasarım problemleri, çeşitli yöntemler denenerek yaşanan süreçler mimarlık tasarım stüdyolarının elemanlarını oluşturur (Gökmen ve Süer, 2003).

Bir tasarım atölyesi; fiziki-sosyal ortamla eğitilenin zihinsel ortamı arasında bir köprü ve mimarlık sorunsalını kavrayış serüveninde ise bir iletişim aracı bir pusula rolü üstlenebilmelidir... Bir tasarım atölyesi; çalışmanın başlangıcından itibaren "kişisel deneyimlenme"ye olanak sağlayan bir ortam olabilmelidir... Bir tasarım atölyesi; tasarım probleminin ele alınış sürecinin "öznelleşmesini" motive edebilmelidir... Bir tasarım atölyesi; kavramların kişilerin kavramsal dünyasında çözüldükleri ve kişisel kılınabildikleri bir ortam olabilmelidir" (Yıldırım,S., Güvenç, K., 1995:182).

Mimaride tasarım, bağlamın dinamiklerini anlamak ve mekanın tasarlanacağı yere ilişkin bilgiyi deşifre etmekle başlar. Sonrasında bunlar, sosyo-mekansal kavramlara ve sonunda mekânsal biçimlendirmelere dönüşürler. Mimarın öznel deneyimleri ve bilimsel bilgisi bir araya gelir ve tasarım sürecini yönlendirir. O halde tasarım stüdyosunun hedefi, mimar adayına bilgi aktarmak ve deneyim kazandırmaktır da denebilir (Gür, 2017:16,17).

Mimari Tasarım atölyeleri, biçimsel tasarım eğitiminin bir yürütücü (danışman) önderliğinde seçilen bir proje konusu ve proje alanı (yeri) üzerinden öğrenciye tasarım deneyimleri yaşatılarak sürdürülen ortamlardır. Öğrencinin; analiz etme, algılama, kurgulama, eleştirme, sorgulama ve tasarlama becerilerini geliştirmek, mimari tasarım atölyelerinin en temel amaçlarındandır. Bu bağlamda öncelikle öğrencinin üç ana çevre faktörü kapsamında tasarım yapılacak alanı / yeri analiz etmesi beklenir. Mimari tasarım atölyesi yürütücüsü ya da öğrenci tarafından seçilen yerin, doğal çevre, fiziksel çevre ve sosyal çevre bakımından incelenerek detaylı analizleri yapılır. Bu analizler, öğrencinin tasarımına doğrudan yön verecek en önemli verileri içermektedir. Bu noktada, öğrencinin analizlerden yola çıkarak sentez yapabilmesi, bir problem ortaya koyması ve çıkarımlarını grafik yolu ile kâğıda aktarabilmesi beklenmektedir. Mimari tasarım atölyesi çalışmalarının bu aşaması bireysel çalışmayı kapsayabildiği gibi grup çalışması olarak da yapılmaktadır. Burada amaç öğrenciyi grup çalışması yapmaya da alıştırmaktadır.

Bir atölye deneyimi

Mimarlık eğitiminde ve özel olarak birinci yıl stüdyosunda, tasarım becerilerinin ve yaratıcılığın geliştirilmesi hayati bir öneme sahiptir. Ancak tasarım ve yaratıcılığın geliştirilmesi yöntem açısından, öğrenci ve öğretim sorumlusu için bilinmezlikler içeren zorlayıcı bir süreçtir. Çünkü tasarım stüdyoları mimarlık eğitiminde gerçek anlamda meslekle ilk tanışılan yerlerdir. Mimar adayı burada hem tasarımı deneyimler, hem de tasarlamının bilgilerini öğrenir. Dört yıllık eğitim sürecinde tasarım stüdyosu her dönem tekrar etmekle birlikte, birinci sınıftaki stüdyo, mimarlıkla ilgili bir ön öğrenme olmaksızın, ilk kez tasarımın yapılmaya çalışıldığı, eş zamanlı olarak yaratıcılığın keşfedilmesi, kullanılması gereken bir yer olarak mimarlık eğitim sürecini ve geleceğin mimarını etkileyecek özel bir öneme sahiptir (Arıdağ, Aslan, 2012:50).

Bu sebeple, Okan Üniversitesi Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık bölümü birinci sınıf öğrencilerinden oluşan bir grup ile 2016 – 2017 Güz yarıyılında Mimari Tasarım 2 atölyesi kapsamında “öğrenci” olma dışında farklı rolleri ilk defa deneyimleyecekleri bir ortam yaratılmıştır. Mimarlık eğitimlerinin başlangıcında hayal

etme, tasarlama, eleştirme ve eleştirilme odaklı bir çalışma ile mesleki farkındalıklarını arttırmak hedeflenmiştir. Mimari Tasarım 2 atölyesi, mimarlık eğitimine 2015-2016 bahar yarıyılında başlamış, ilk dönemlerinde Mimari Tasarım 1 (Mimari Tasarıma Giriş) atölyesini tamamlamış, mimarlık eğitimlerinin ikinci atölyesinde ilk mimari proje deneyimini yaşayacak olan öğrencilerden oluşmaktadır. Üniversitenin sekiz yarıyıllık Mimari Tasarım Atölyeleri için oluşturduğu genel programa göre, öğrencilerin bu yarıyılta 2 katlı bir konut tasarımı projesi yapmaları öngörülmüştür. Bu atölyede; mekânsal bağlamda tasarım, insan boyutu, aktiviteleri, yapım teknikleri ve mantığı göz önüne alınarak tasarım sürecine dair metodoloji ve 3. boyutta zaman ve mekan kavramı öğretilmektedir. Bu ders kapsamında öğrencinin hem kişisel hem de grup çalışması yapması hedeflenmektedir (<https://www.okan.edu.tr/stmf/sayfa/222/ders-icerik-13/>).

Çalışma kapsamında, farklı bir deneyim olarak öğrencilere, gidip göremeyecekleri, fotoğraflar üzerinden inceleyerek, zihinde canlandırma yöntemi ile çalışacakları bir alansunulmuştur. Çalışma alanı; Fransa'nın güney sahilinde yer alan Port Grimaud yerleşim yeridir. Bu bölgenin seçilme nedeni; doğal, fiziksel ve sosyal çevre bakımından öğrencilerin sıklıkla karşılaşamayacakları farklılıklar içermesidir.

Proje çalışma alanı olarak Port Grimaud

Bu bölümde, proje alanı olarak Port Grimaud'nun seçilme nedenini açıklayabilmek amacıyla, yerleşim yeri hakkında kısaca bilgi verilecektir.

Giscle Nehri'nin denize döküldüğü deltada yer alan Port Grimaud, mimar François Spoerry tarafından tasarlanmış ve üç etapta yapılmıştır. Yapımına 1966 yılında başlanmış olan Port Grimaud, Fransa'nın Côte d'Azur bölgesinde, Grimaud yerleşim yerinin Saint Tropez koyunun batısında yer almaktadır (Şekil 1, 2).

Şekil 1 –Fransa'nın Coğrafi Bölgeler Haritası
(https://auzefalmsstorage.blob.core.windows.net/auzefcontent/ders1/harita_bilgisi/html)

Şekil 2 – Port Grimaud’nun konumu
(<https://es.weather-forecast.com/locations/Port-Grimaud>)

Port Grimaud, tek bir mimar tarafından tasarlanmış nadir yerleşim bölgelerinden biri olarak, 2002 yılında 20.yüzyıl kültürel mirası listesine girmiştir. Kaynaklarda bu boyutta ve kapsamda bir kasabanın tamamını tasarlayan ilk mimar MÖ.494'te Hippodamos ve ilk yerleşme de Pers kralı Darius tarafından tamamen yıktırılan Milet olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha yakın tarihimize baktığımızda da Hippodamos'un plan şemasından esinlenerek 1697-99 yılları arasında XIV.Louis tarafından Vauban'a inşaa ettirilen Fransa'nın Haut-Rhin (Alsace) bölgesindeki Neuf-Brisac yerleşmesinden bahsedebiliriz.

İtalya'nın Venedik bölgesini andıran yerleşme, su kanallarının etrafında konumlanan Fransız balıkçı köyü evi mimarisindeki yapılardan oluşmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3 – Port Grimaud Genel Görünüşü (<http://www.grimaud-provence.com/fr/decouvrez/cote-mer>)

Yaklaşık 90 hektarlık bir alanı kaplayan Port Grimaud'nun %42'si deniz, % 33'ü yeşil alan ve sadece % 25'i yapılardan oluşmaktadır. 12 den fazla adacık birbirine 14 tane köprü ile bağlanmakta ve toplam 7 km'lik bir kanal oluşturmaktadır.

Port Grimaud'nun yaratıcısı mimar François Spoerry Port Grimaud'nun ortaya çıkış hikâyesini şöyle anlatmaktadır: “Çocukken hayal edilenlerin olgunluk yaşlarında gerçekleştirildiği her zaman söylenir. Bu doğru olmalı. Çünkü üç resim Port Grimaud'yu yaratmamı sağladı. Öncelikle, çocukken sık sık ziyaret ettiğim Zürih Müzesi'ndeki tarih öncesi kent maketi. Sonra 40 yaşında keşfettiğim ve benim için sakin denizin sembolü olan Venedik. Son olarak da arkadaşlarımla yaptığım tekne gezilerinde gördüğüm Akdeniz limanları. Yunanistan, İspanya ve Türkiye'deki limanlar bu kadar keyifliken neden Fransa sahillerinde, özellikle de Cassis ve Saint-Tropez arasında bu kadar nadir olduğunu kendi kendime her zaman soruyordum”(<http://www.atelier-crabe.com/H27.html>).

François Spoerry'nin amacı, genellikle tatilcilerin kullandığı büyük bir köy inşaa etmek değil, küçük esnaf, sanatçılar ve deniz tutkunları için sürekli yaşayabilecekleri gerçek bir kasaba oluşturmaktı. Mimara göre, bu kasaba; klisenin çevresinde konumlanan konutlar, Belediye binası ile kafe ve dükkânlarla çevrili bir ana meydandan oluşmalıydı.

Port Grimaud'da yaşayanların “huzurlu” ve “sakin” olarak tanımladığı günlük hayatın devamlılığı için bir takım planlama önlemleri alınmış (Şekil 4). Özellikle yaz aylarında çok sayıda turistin gezmeye geldiği kasabaya araç girişine izin verilmemektedir. Gelen ziyaretçiler araçlarını, kasabanın girişindeki büyük otopark alanına park ettikten sonra yaya olarak Port Grimaud deniz kasabasına bir kapıdan giriş

yapmaktadırlar. Adaların büyük bölümünde bitişik nizam yapılaşma olduğundan konutlarda iki tarafı sağır, bir cephesi denize bakan, diğer giriş cephesi de yola bakan, iki ya da üç katlı plan tipleri görülmektedir. Bu sebeple konutların hepsine hem karadan, hem de denizden ulaşım sağlanmaktadır.

Şekil 4 – Port Grimaud (<http://boutemy-blog.com/histoire-de-port-grimaud/histoire-de-port-grimaud>)

Atölye çalışma süreci

Mimari Tasarım 2 atölyesi çalışma alanı olarak Port Grimaud yerleşim bölgesinin tam merkezinde bulunan Ile des Pins Yarımadası seçilmiştir (Şekil 5). Yarımada, toplam 6700m²'lik bir alanda; denize dik, ortalama 80'er m² büyüklüğünde yaklaşık 40 parsel ve ortalarındaki 1800m²'lik yeşil alandan oluşmaktadır. Üçgen şeklinde olan yarımada bir köprü ile ulaşılmaktadır (Şekil 6).

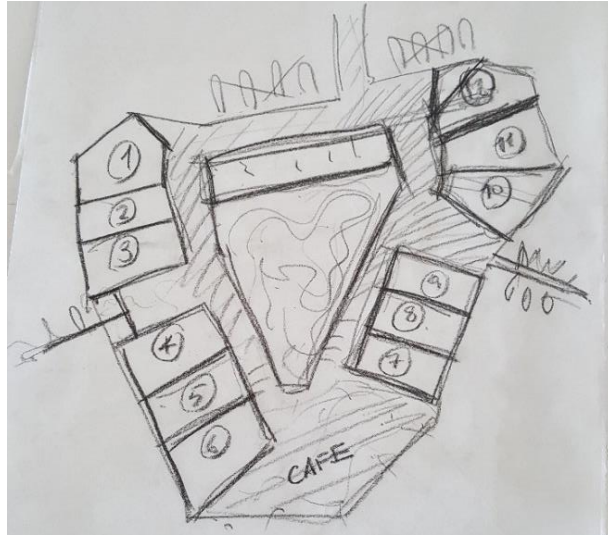
Şekil 5 – Port Grimaud Yerleşim Planı
(<http://www.port-grimaud-location.com/plan.php>)

Şekil 6 – Port Grimaud Hava Fotoğrafı
(https://marinas.com/view/marina/eycyxz_Marina_Port_Grimaud)

Mevcut parselasyon sistemindeki alanlar öğrencilerin tasarlaması planlanan konutlar için yeterli büyüklükte olmadığından ve öğrencilerin kentsel planlama konusunda da deneyim kazanmaları istendiğinden yarımada tamamen boş kabul edilerek, öğrencilerden tüm yarımadaı içeren bir vaziyet planı çalışması yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin daha önce hiçbir kentsel planlama deneyimi olmadığı için bu çalışma atölye ortamında, atölye yürütücüsü danışmanlığında yapılmıştır. İlk aşamada

öğrenciler 3 gruba ayrılmış ve her 3 gruptan, en az 13 ayrı parselden ve ortak kullanım alanlarından oluşan ana yerleşim leke etüdü yapması istenmiştir. Öğrencilerin ortaya çıkardıkları 3 ayrı vaziyet planı, tüm öğrenciler ve proje yürütücüsü tarafından değerlendirilmiş, her bir çalışmanın tüm grup üyeleri tarafından olumlu bulunan tarafları seçilerek, ortaya yeni bir vaziyet planı çıkartılmıştır (Şekil 7). Yarımada'nın yeni vaziyet planında, her öğrenci için yaklaşık 180m²'lik birer konut alanı, bir cafe, çocuk oyun alanı, açık spor alanları, market ve yeşil alan bulunmaktadır.

Şekil 7 – Ile des Pins Vaziyet Planı Çalışması

Gruptaki tüm öğrenciler, ortak bir vaziyet planı üzerinde anlaştıktan sonra, tekrar üç gruba ayrılmışlar ve her grup, vaziyet planında yer alan ortak kullanım alanlarından birini tasarlamaya başlamıştır. Çalışmanın bu bölümü yaklaşık iki hafta sürmüş ve çalıştay mantığında öğrenciler yine grup çalışması yaparak kısıtlı sürede leke etüdü yöntemiyle fikir geliştirmiş ve her grup tasarım fikirlerini diğer gruplara sunmuştur. Sunumlarda, öğrenciler ilk defa projeye eleştirel gözle bakmayı deneyimlemiş ve her grup diğer grupların yaptıkları çalışmaları değerlendirmiştir. Burada alışılanın aksine çalışmalar hakkında proje yürütücüsünden çok öğrencilerin fikir paylaşımında bulunmaları teşvik edilmiştir. Her grup, tasarımını, diğer grup üyelerinin yapmış olduğu eleştiriler doğrultusunda tekrar düzenlemiş ve dönemin 4. haftasında çizim ve maket olarak proje yürütücüsüne teslim etmiştir (Şekil 8). Bu aşamada öğrenciler, kendi bireysel proje çalışmalarına başlamadan önce tüm yarımada'yı kapsayan ve ortak kullanım alanlarını içeren bir ortak çalışma maketi yapmıştır (Şekil 9).

Şekil 8 – Çalışma Maketi Fotoğrafı

Şekil 9 – Çalışma Maketi Fotoğrafı

Yarımadanın ortasında tasarlanan yeşil alanda spor ve çocuk oyun alanları yer almaktadır. Çalışmada, tüm konut parsellerinin orta bölgedeki yeşil alana ve sosyal alanlara eşit mesafede olmaları ana yerleşim kararlarının başında gelmektedir. Üçgen şeklindeki yarımada öncelikle, giriş köprüsü doğrultusunda iki eşit üçgene bölünmüş, köprü'nün tam karşı köşesine cafe / restoran konumlandırılmıştır (Şekil 10). 13 parsel de 6 ve 7 olmak üzere yarımada'nın iki tarafına yerleştirilmiştir. Her iki taraftaki konut bloğunun ortasına deniz ulaşımı için küçük tekne limanları planlanmıştır.

Şekil 10 – Cafe Projesi (Öğrenci çalışmaları)

Yarımadanın genel yerleşim planı tamamlandıktan sonra öğrenciler, grup çalışmasından bireysel çalışmalara geçmişlerdir. İlk aşamada öğrencilerden planlanan parsellerde tasarlanacak konutlar için birer kullanıcı profili belirlemeleri ve senaryolarını yazmaları istenmiştir. Her öğrenci, aile bireylerinden en az birinin konut içerisinde iş / hobi için mekan ihtiyacı olan bir senaryo yazmıştır. Yazılan senaryolara göre; marangoz, yazar, yoga eğitmeni, botanik uzmanı, mimar, bahçıvan, kuş bilimci, ressam, yazar, müzisyen, terzi ve fotoğrafçı için çalışma alanları olan 13 ayrı konut tasarlanacaktır.

Tasarımın her alanında, tasarım süreci yüzlerce yıldır birçok bilim adamı için araştırma konusu olmuştur. Mimari tasarım söz konusu olduğunda diğer birçok tasarım alanından farklı olarak kullanıcı için tasarlamak söz konusu olduğundan tasarımcının (mimarın) bağımsız bir çalışma yürütmesi düşünülememektedir. Tasarıma yön verirken mimar mutlaka kullanıcı ile birlikte çalışmalı, kullanıcı

gereksinimlerini doğru belirleyip ona göre tasarım yapmalıdır. Bu bağlamdan yola çıkarak öğrencilere hayal ettikleri senaryoya göre tasarımları yerine gerçek kullanıcılarla birlikte çalışma deneyimi yaşayabilecekleri bir ortam sunmak hedeflenmiştir. Bu amaçla, her öğrencinin yazmış olduğu senaryo kura yöntemi ile diğer öğrencilerden birine verilmiştir. Bu durumda her öğrenci başka bir öğrencinin hayalindeki senaryoya göre bir konut tasarlayacaktır. Aynı zamanda tüm öğrenciler, yazdıkları senaryodaki meslek sahibi kişi olacaklar ve kurada çıkan diğer öğrenciye “işveren” sıfatıyla bu projeden beklentilerini, mekânsal ihtiyaçlarını ileteceklerdir. Burada amaç; öğrencilerin hem işveren rolünde hem de mimar rolünde 2 farklı projede yer alarak, bir dönemde 2 projenin sürecini takip etmeleri ve her iki projenin de mekânsal ihtiyaçlarını belirleme konusunda çalışmalarını sağlamaktır. Mimari proje atölyelerinde genellikle uygulanan yöntem öğrencilerin kendi senaryolarını yazmaları ve yazdıkları senaryoya uygun bir proje tasarımı yapmaları şeklindedir. Burada, senaryonun başka bir sahibi olduğunda öğrenci projenin farklı aşamalarında senaryo sahibinin (işverenin) görüşünü almak ve gerekli durumlarda işverene tasarımını kabul ettirmek durumundadır. Kura çekildikten sonra öğrenciler bir atölye dersi boyunca, işverenleri ve mimarları ile ikili görüşmeler yapmış, konut tasarımlarına yön verecek kullanıcı gereksinimleri hakkında detaylı bilgi toplamışlardır.

Bu aşamadan sonra öğrenciler genelde çoğu mimari tasarım atölyesinde uygulandığı gibi, tasarımlarını geliştirmişler ve her derste (haftada 2 kere) atölye yürütücüsünden projeleri ile ilgili kritik almışlardır. Burada farklı olarak, kritik öncesinde mimar rolündeki öğrenci, çalışmalarını, atölye yürütücüsü ve işveren rolündeki senaryo sahibi öğrenciye sunmuş ve öncelikle “işveren”den kullanıcı gereksinimlerini karşılama konusunda ön kritik alıp, ardından atölye yürütücüsünden taşıyıcı sistem, mekânsal organizasyon, konsept ve ergonomi gibi farklı konularda kritik almıştır. Bu aşamada gruptaki diğer öğrenciler atölye ortamında projeleri üzerinde çalışmaya devam ederlerken her öğrenci 2 proje hakkında atölye yürütücüsünün tüm kritiklerini dinleyerek, farklı tasarımlardaki farklı yorumlar üzerinden birçok konuda bilgi sahibi olma imkânını bulmuştur.

14 haftalık atölye çalışması süresince ara jüriler yapılmış, başta işveren rolündeki öğrenci olmak üzere tüm öğrencilerin tüm projeler hakkında yorum yapmaları istenmiştir. Söz konusu ara jüriler öğrencilerin tüm projeler hakkında bilgi sahibi olarak daha fazla kazanım elde etmelerini sağlamıştır.

Dönemin sonunda öğrencilerden, 1/100 ölçekte kat planları, kesitler, görünüşlerden oluşan bir teslim dosyası istenmiştir. Ayrıca tüm proje sürecini özetleyen 1 adet konsept / kavram paftası hazırlamaları istenmiştir.

Aşağıda teslim edilen 13 konsept paftası yer almaktadır. Burada çalışmayı yapan öğrenci isimleri özellikle gizli tutulmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11 – Tüm Öğrenci çalışmaları

Tüm paftalar üniversite yönetimi tarafından duyurulan tarihte teslim edildikten sonra değerlendirme süreci başlamıştır. Bu aşamada, değerlendirme sürecine öğrencilerin de katılması, tüm süreçte kritik verdikleri projelerde değerlendirme deneyimi de yaşamaları istenmiştir. Bu sebeple öğrencilerin hazırladıkları konsept paftaları kodlanarak tüm öğrencilere dijital ortamda gönderilmiş ve öğrencilerden onlara verilen süre içinde kendi projeleri hariç diğer tüm projeleri inceleyerek, birinci sırada en iyi proje olacak şekilde 1'den 12'ye kadar sıra numarası vermeleri istenmiştir. Burada öğrencilerden puan değil sıralama istenmesinin nedeni, tüm projelere hak etmedikleri yüksek puanları vermelerini engellemek, projelerin daha adil değerlendirilmesini sağlamaktır. Aynı amaçla, öğrenciler sıralama listelerini gizli olarak sadece proje yürütücüsüne teslim etmişler ve hiçbir şekilde birbirlerinin değerlendirmelerini görmemişleridir. Bu da öğrenciler arasında gereksiz tartışmalar olmasını engellemekte ve tarafsız değerlendirme imkanı sunmaktadır. Bu noktada atölye yürütücüsü tarafından öğrencilere mimari proje değerlendirme kriterleri konusunda kısa bilgiler verilmiş, genel olarak tüm projeleri; kullanıcı ihtiyaçlarını karşılama, mekânsal organizasyon, estetik, mimari sunum teknikleri gibi birçok faktör göz önünde bulundurularak değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilere projeleri incelemeleri için verilen süre zarfında, proje yürütücüsü de 14 haftalık mimari tasarım atölyesi programında öğrencinin tasarım sürecini nasıl yönettiğinden sonuç ürüne kadarki aşamaları, atölyenin öğrenciye kazandırmayı hedeflediği becerilerin kazanım durumuna göre değerlendirmiş ve ön başarı puanlarını vermiştir. Ardından bu puanlar, öğrencilerden gelen sıralamalar ile karşılaştırılmış, gerekli durumlarda 13 öğrencinin değerlendirmeleri de göz önünde bulundurularak projeler ve buna bağlı olarak başarı puanları tekrar değerlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda öğrencilerin sıralamaları liste olarak verilmiştir. Tabloda 13 öğrenci 13 farklı harf ile kodlanmıştır. Tablonun en üst sırasında yer alan yatay satırdaki harfler değerlendirilen projenin

kodunu, tablonun en solunda yer alan dikey kolondaki harfler ise projeyi değerlendiren öğrencileri simgelemektedir. Öğrenciler kendi projelerini değerlendirmedikleri için yatay de dikeyde aynı harfle kodlanan kutucukların kesişiminde herhangi bir değerlendirme sırası bulunmamaktadır (Şekil 12).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
D	9	7	6		2	1	3	5	11	4	12	8	10
I	8	9	5	3	2		4	7	11	1	10	12	6
E	6	10	4	2		3	5	9	7	1	8	11	12
J	6	7	5	2	1	3	4	12	9		10	11	8
G	6	8	1	4	5	3		7	10	2	9	12	11
K	8	11	2	5	4	3	6	9	12	1		7	10
L	3	12	1	11	6	2	5	9	10	8	4		7
H	2	9	3	6	4	7	1		11	5	10	12	8
B	6		2	7	5	8	4	1	10	3	12	11	9
A		8	3	10	4	9	1	6	11	5	12	2	7
C	2	12		9	7	8	1	4	11	6	10	3	5
I	2	11	4	8	1	5	3	9		6	12	7	10
M	9	8	6	2	1	3	5	12	11	4	10	7	
67 112 42 69 42 55 42 90 124 46 119 103 103													

Şekil 12 – Öğrenci Değerlendirmeleri Tablosu

Tablodaki sayılar, notu değil sıralamayı belirttiği için ve en iyi proje birinci sırada yer aldığı için sıralama puanı toplamı en küçük olan proje ya da projeler öğrenciler tarafından en iyi bulunan projelerdir. Bu bağlamda 42 puan alan 3 proje; C, E ve G projeleri öğrenci sıralamasında birinci olmuşlardır. Bu projelerin atölye yürütücüsü tarafından verilen ön değerlendirme başarı puanları da grubun geneline göre en yüksek notlardır. Bu durumda öğrencilerle atölye yürütücüsünün bu üç proje özelinde benzer kriterlere göre değerlendirme yaptıkları sonucuna varılmıştır. Ancak 46 puan ile sıralamada birincilerden sonra en iyi ikinci, genel sıralamada ise dördüncü olarak değerlendirilen J kodlu proje, atölye yürütücüsü tarafından verilen notlara bakıldığında değerlendirme kriterlerine göre sonlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durumda bu proje özelinde, atölye yürütücüsü öğrencinin 14 haftalık süreci nasıl yönettiğine göre değerlendirme yaparken, öğrencilerin sadece sonuç ürüne göre değerlendirme yaptıkları saptanmıştır. Öğrenciler tarafından en çok birinci sıraya yazılan projeler E, G ve J kodlu projelerdir ve bunların hepsi üçer öğrenci tarafından birinci sırada değerlendirilmişlerdir. İlk dört sırada yer alan bu projeler dışındaki diğer projelerin birincilik sıralamasına bakıldığında; genel sıralamada beşinci sırada yer alan E kodlu proje ve genel değerlendirmede sekizinci sırada yer alan H kodlu proje, genel sıralamada ilk sıralarda yer almadıkları halde birer öğrenci tarafından birinci sırada değerlendirilmişlerdir.

Sonuç olarak mimarlık eğitimlerinin ikinci yarısındaki 13 öğrenci ile gezip görme imkanları olmayan ve yaşadıkları çevreden çok farklı doğal, yapı ve sosyal çevresi olan bir bölgede iki ayrı rol üstlenerek iki ayrı proje üzerinden mesleki bilgi kazanımları elde ettikleri bir çalışma yürütülmüştür. Söz konusu mimari tasarım atölyesinin ardından, atölyeye katılan öğrenciler üç ayrı atölye (Mimari Tasarım

Atölyesi 3, 4 ve 5) deneyimi yaşadıktan sonra bu makaleyi yazım aşamasında, öğrencilerden kısaca deneyimlerini paylaşmaları istenmiştir. Özellikle başka bir öğrencinin hayalindeki senaryoyu tasarlamak ve başka bir öğrenci projesini değerlendirmek konusunda neler düşündükleri sorulmuştur.

Bu çalışmayı aşağıda birkaç öğrencinin yorumu ile tamamlamak istemekteyim.

“Benim için bu proje çok heyecan vericiydi ve yapılan her çalışma bizi mesleğe hazırlamak içindi. Bu noktada bir başkasının hikâyesini onun istediklerine göre tasarlamak, meslek hayatımızda karşılaşacağımız olası durumlarda nasıl tepkiler vereceğimiz konusunda tecrübe edinmemizi sağladı.

Yapılan çalışmanın final posterlerinin grup arkadaşlarımız tarafından değerlendirilmesi en adil final değerlendirmesiydi diyebilirim.Farklı bir gözün sizin projenizi değerlendiriyor olması inanılmaz merak uyandırıcıydı.”

“Bu projede, hem müşteri hem de mimar gözüyle projeyi değerlendirdik ve proje bitiminde birbirimizin çalışmalarını değerlendirmemiz de eleştirmen gözüyle bakmamızı sağladı. Aynı zamanda diğer arkadaşlarımızın çalışmaları hakkında daha çok fikir sahibi olduk. Bunlar da bize farklı bakış açıları kazandırdı.”

“Bu bölüme başladığımda herşey çok havada çok hayaliydi... Mimarlık böyle bişeydi sanırım...Atölye yürütücümüzproje konumuzdan bahsediyordu; gerçek hayattı, olması gerekendi ve böylesi heyecan vericiydi... Öğrenciyken kendimi tecrübeli bir mimarmış gibi hissettirdi...”

Ayrıca; bir öğrenci olarak başka bir arkadaşımın projesi üzerinde bu kadar söz sahibi olmak farklıydı..(acımasızca eleştirilme tedirginliği diyelim..) aksine ne kadar farklı göz okadar farklı bakış açısı...”

“En küçük detayın dahi es geçilmediği, dolu dolu geçen bir proje dersi idi. Mimarlık, eleştirilmek ve eleştirmektir. Bu proje sayesinde bunu arkadaşlarımız arasında yapabilme fırsatınıda yakalamış olduk. Her detaya dikkat edip daha sonra bir bütün olarak projemizi tamamladık.”

“Bu proje mimarlığımızın tamamıyla başladığı proje olarak adlandırılabilir. Hem müşteri gözünden hem mimar gözünden işleyişin nasıl olduğunu ve neler yapılması gerektiğini tecrübe ettik. Ve bu tecrübenin ileride bize çok güzel sonuçlar getireceğine dair hiç şüphem yok. Bunun yanı sıra hem tasarım hem de bina yapısı açısından kendimizi çok geliştirdik. Proje sonunda, diğer projeleri değerlendirebilme şansımız da bize ayrıntıları daha kolay görmemize olanak sağladı. Bu proje, eğitim hayatımızda her zaman en önemli yeri kaplayacaktır.”

Kaynaklar

- Arıdağ, L., Aslan, E.(2012), *Tasarım Çalışmaları-1 Stüdyosunda Uygulanan Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Mimarlık Öğrencilerinin Yaratıcı Düşünce Becerilerinin Gelişimine Etkisi*, **Megaron**, Cilt 7, Sayı 1, 49-66.
- Aydınlı, S. (2015), *Tasarım Eğitiminde Yapılandırıcı Paradigma: 'Öğrenmeyi Öğrenme'*, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, **Tasarım ve Kuram Dergisi** 20.sayı.
- Ciravoğlu, A. (2001), **Mimari Tasarım Eğitiminde Workshop – Stüdyo Paralelliği Üzerine**, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, YL Tezi, İstanbul.
- Dikmen, Ç.B., (2011), *Mimarlık Eğitiminde Stüdyo Çalışmalarının Önemi: Temel Eğitim Stüdyoları*, **E-Journal of New World Sciences Academy**, Vol.6, No 4 / 1A0257, ISSN: 1306 – 3111.
- Gökmen, H., Süer, D., (2003), *Mimarlık Eğitiminde Tasarım Stüdyolarına Farklı Yaklaşımlar*, **Ege Mimarlık Dergisi**, Sayı 47, İzmir.
- Gür, Ş.Ö., (2017), **Bir Eleştiri Olarak Mimari Tasarım Stüdyosu, Mimari Tasarım Eğitimine Çağdaş Önergeler**, YEM Yayın, İstanbul.
- Hasol, D. (2011), *Mimarlık Sanat Değil mi?*, **Batı Akdeniz Mimarlık**, 48 (<http://www.doganhasol.net/mimarlik-sanat-degil-mi.html>)
- Kurt, S., (2009), *An Analytic Study on The Traditional Studio Environments and the Use of The Constructivist Studio in Architectural Design Education*, **Procedia Social and Behavioral Sciences** 1, 401 – 408.
- Lukman, N., İbrahim, N., Utaberta, N., (2012), *Learning in Architecture Design Studio*, **Procedia Social and Behavioral Sciences**, 60, 30 – 35.
- Nalçakan, H., Polatoğlu, Ç., (2008), *Türkiye'deki ve Dünyadaki Mimarlık Eğitiminin Karşılaştırılmalı Analizleri ile Küreselleşmenin Mimarlık Eğitimine Etkisinin İrdelenmesi*, **Megaron**, Cilt 3, Sayı 1, 79-103.
- Nalçakan, H., (2006), **Küreselleşen Dünyada Mimarlık Eğitimi ve Türkiye**, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, YL Tezi, İstanbul.
- Oh, Y., Ishizaki, S., Gross, M., Yi-Luen Do, E., (2013), *A Theoretical Framework of Design Critiquing in Architecture Studios*, **Design Studies** Vol34 No.3, 302-325.
- Öktem Erkartal, P., Durmuş, S., (2017) *Mimarlık Eğitiminde DeneySEL ve Özgürleştirici Bir Tasarım Deneyimi Olarak Çalıştaylar*, **Mimari Tasarım Eğitimine Çağdaş Önergeler**, YEM Yayın, İstanbul.
- Yıldırım, S., Güvenç, K., (1995), *Mimarlık Eğitiminde Tasarım Atölyeleri*, **Mimarlık ve Eğitimi Forum 1: Nasıl Bir Gelecek? Bildiriler**, İTÜ, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- <https://www.okan.edu.tr/stmf/sayfa/222/ders-icerik-13/>
- https://auzefalmsstorage.blob.core.windows.net/auzefcontent/ders1/harita_bilgisi/html
- <https://es.weather-forecast.com/locations/Port-Grimaud>
- <http://www.grimaud-provence.com/fr/decouvrez/cote-mer>
- <http://boutemy-blog.com/histoire-de-port-grimaud/histoire-de-port-grimaud>
- <http://www.port-grimaud-location.com/plan.php>
- https://marinas.com/view/marina/eycyxz_Marina_Port_Grimaud
- <http://www.atelier-crabe.com/H27.html>